

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-156.2023.18>

УДК 811.111'27:656.61

Шецова І. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ НАВІГАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ МОРСЬКИМИ СУДНАМИ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто комплексний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами. Вказано, що використання практичних та інтерактивних форм навчання не лише підвищує зацікавленість і мотивацію студентів, але й сприяє глибшому засвоєнню знань і розвитку навичок, необхідних для ефективного спілкування у професійних ситуаціях.

Висвітлено наукові погляди вітчизняних і зарубіжних науковців на специфіку формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із навігації і управління морськими суднами шляхом створення доцільних організаційно-педагогічних умов.

Описано організаційно-педагогічні умови, які необхідні для ефективної підготовки морських спеціалістів, зокрема: оптимізація навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу; впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу з метою залучення здобувачів освіти до активного процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації і управління морськими суднами; занурення здобувачів освіти в активну професійно-спрямовану освітньо-мовленнєву діяльність у процесі позааудиторної роботи; забезпечення науково-методичного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних працівників щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації і управління морськими суднами.

Проведено аналіз досвіду морських навчальних закладів різних країн, підтверджено важливість систематичного підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності для підготовки компетентних фахівців із навігації і управління морськими суднами, які готові ефективно працювати у міжнародному контексті.

Доведено, що різноаспектний підхід до організації освітнього процесу дає можливість досягти більш ефективних результатів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності, важливої для глобалізованого світу морських перевезень.

Ключові слова: *іншомовна комунікативна компетентність, фахівці із навігації і управління морськими суднами, організаційно-педагогічні умови, міждисциплінарний підхід, науково-педагогічний працівник.*

Судноплавство відіграє ключову роль у світовій економіці, вважаючись високоінтегрованим і мультикультурним сектором. Ефективне управління морськими суднами та безпечні морські перевезення залежать від здатності екіпажів, що часто складаються з представників різних культур, ефективно спілкуватися між собою. Враховуючи це, комунікативні навички в міжнародному контексті є вирішальними, адже вони допомагають знижувати ризик непорозумінь та аварійних ситуацій на борту. Саме тому важливо надати морським фахівцям необхідні знання та вміння для ефективної міжкультурної комунікації. З огляду на постійні зміни в міжнародних морських правилах і стандартах, актуальність цієї теми продовжує зростати.

Необхідність неперервної освіти для морських фахівців є невід'ємною частиною їхньої професійної діяльності. Актуальні знання і розуміння цих змін через спілкування іноземною мовою мають вирішальне значення для законного і безпечного ведення морських операцій. Окрім цього, впровадження інноваційних педагогічних підходів і методів навчання, які активно залучають студентів до освітнього процесу, є критично важливим.

Використання практичних та інтерактивних форм навчання не лише підвищує зацікавленість і мотивацію студентів, але й сприяє глибшому засвоєнню знань і розвитку навичок, необхідних для ефективного спілкування у професійних ситуаціях.

З огляду на це, виникає потреба у висвітленні організаційно-педагогічних умов реалізації системи формування іншомовної комунікативної компетенції в морській індустрії, що робить внесок у розвиток освітніх програм, призначених для підготовки фахівців до роботи у міжнародному і багатокультурному морському середовищі, які необхідні для ефективного підготовки майбутніх фахівців із навігації та управління морськими суднами.

Мета статті – виокремити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови реалізації системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти та розробити методики їхньої реалізації.

Ефективна організація професійної підготовки фахівця потребує створення певних організаційно-педагогічних умов. Насамперед, важливо розуміти, що у психології поняття «умова» означає сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на розвиток психічних процесів. Як визначає В. Стасюк [6], «педагогічна умова» – це обставини, що впливають на цілісний продуктивний педагогічний процес. За словами О. Панькевича [5] – спеціально створені обставини для здобуття професійних знань та розвитку навичок. Педагогічні умови, зокрема й навчальний предмет та методики, формують цілісне та ефективне освітнє середовище, що відповідає суспільним вимогам і сприяє розвитку компетенцій.

Розробка та експериментальна апробація педагогічних умов є одним із завдань наукових досліджень, проведених у рамках різних актуальних аспектів сучасної освіти фахівців морських спеціальностей у вітчизняних навчальних закладах. У контексті цього дослідження вважаємо доцільним звернути особливу увагу на наукові розвідки вчених щодо педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) здобувачів вищої освіти у сфері морського транспорту, які визначають:

– розвиток мотивації до навчання професійної комунікативної взаємодії майбутніх судоводіїв шляхом активізації пізнавальної діяльності та розвитку навичок критичного мислення; оптимізацію змісту навчальних дисциплін, під час яких формується готовність до професійної комунікативної взаємодії, на основі міждисциплінарного підходу; вдосконалення підготовки до професійної комунікативної взаємодії на основі впровадження у цей процес елементів змішаного навчання; організацію позааудиторної роботи у процесі підготовки

майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії (В. Желясков) [3];

– забезпечення позитивної мотивації курсантів до оволодіння іншомовним професійним діалогічним мовленням; усвідомлення ними діалогічного мовлення як респонсивного мовленнєвого акту та впровадження у навчання когнітивних, комунікативних та респонсивних стратегій; занурення курсантів у навчальні професійно орієнтовані ситуації (С. Барсук) [6];

– формування мотивації до професійно орієнтованого спілкування в процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв; розроблення інструктивно-методичної бази процесу впровадження кейс-технологій у підготовку майбутніх судноводіїв до професійно орієнтованого спілкування; інтеграція кейс-технологій, нових і традиційних методів та форм навчання професійно орієнтованого спілкування в процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв (В. Смелікова) [7];

– забезпечення позитивної мотивації майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів до формування соціокультурної компетентності як чинника розвитку їх професіоналізму; вдосконалення соціально-гуманітарної підготовки курсантів шляхом насичення її навчальним матеріалом соціокультурного спрямування та використання традиційних та інноваційних форм і методів навчання; занурення курсантів у навчальні професійно орієнтовані ситуації, наближені до реальної професійної діяльності (Л. Ліпшиць) [4];

– забезпечення позитивної мотивації курсантів до навчальної діяльності у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням; запровадження гейміфікованого підходу в системі професійної підготовки майбутніх судових механіків засобами ІКПС); впровадження змішаного навчання дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» (А. Юрженко) [10];

– спрямованість аудиторної, позааудиторної роботи (з використанням елементів змішаного навчання) та самоосвіти на розвиток умінь, навичок та якостей, необхідних для ефективної міжкультурної комунікації; розроблення та впровадження в освітній процес навчально-методичного супроводу підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації; формування у майбутніх фахівців стійкої мотивації та суб'єкт-суб'єктної взаємодії під час аудиторної і позааудиторної роботи, самоосвіти; розширення освітнього простору майбутніх фахівців (від особистісного до глобального) (М. Сотер) [8];

– стимулювання у студентів ціннісного ставлення до формування умінь компетентного іншомовного професійного спілкування; активізація діалогічних форм навчально-професійної діяльності як ресурсу формування умінь компетентного професійного іншомовного спілкування; врахування вимог міжнародних стандартів; практико-орієнтоване навчання через занурення курсантів у навчальні професійно орієнтовані ситуації відповідно до етапів навчання (О. Демченко) [2].

Отже, науковцями були обґрунтовані різні педагогічні умови, що сприяють формуванню сформованості фахівців морської галузі до професійної діяльності.

Послідовним кроком у рамках нашого наукового дослідження стало визначення педагогічних умов, імплементація яких у процес формування ІКК у майбутніх фахівців із навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти сприятиме ефективному забезпеченню їх сформованості до виконання професійних обов'язків. Ці умови мають бути тісно інтегровані з концептуальними засадами дослідження, зокрема з методологічними орієнтирами, визначеними як прийнятні для структурування системи неперервної професійної освіти спеціалістів у зазначеній галузі. Визначення таких умов здійснювалось на підставі теоретичного аналізу підготовки фахівців із навігації і управління морськими суднами у вітчизняних морських закладах освіти, за результатами наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення якості професійної освіти, а також аналізу національного та міжнародного досвіду в цій сфері.

На основі теоретичного аналізу вивченої проблематики, а також через проведення спостережень і бесід з викладачами, разом із аналізом особистого педагогічного досвіду, було ідентифіковано специфічні педагогічні умови, які дають змогу досягти ефективності у формуванні ІКК на різних етапах неперервної професійної освіти фахівців із навігації та управління морськими суднами. Ці умови охоплюють такі аспекти, як:

1. Оптимізація навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу.

2. Впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу з метою залучення здобувачів освіти до активного процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами.

3. Занурення здобувачів освіти в активну професійно-спрямовану освітньо-мовленнєву діяльність у процесі позааудиторної роботи.

4. Забезпечення науково-методичного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних працівників щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами.

Перша педагогічна умова передбачає інтеграцію різних дисциплін для створення більш ефективного та гнучкого освітнього процесу. Цей підхід сприяє глибшому засвоєнню знань, оскільки дає можливість здобувачам освіти використовувати інформацію з однієї галузі в контексті іншої, стимулюючи критичне мислення та інноваційність.

Останніми роками міждисциплінарність викладання та навчання вважається одним із найбільш доцільних підходів у галузі освіти. Він виявився ефективним під час досягнення різноманітних освітніх цілей, а також може бути адаптований для широкого спектру застосувань. Одним із видатних прикладів міждисциплінарного навчання є вивчення методу «опорних» міждисциплінарних проєктно орієнтованих навчань, що акцентує увагу на покращенні освіти в галузі інженерії. Цей підхід підкреслює інтеграцію знань із різних дисциплін з метою вирішення реальних проблем, об'єднуючи

різноманітні академічні перспективи. Він не лише підвищує результати навчання, але й готує студентів до складних професійних умов.

Навчальна програма «Scotland's Curriculum for Excellence (CfE)» активно сприяє міждисциплінарному навчанню (IDL) як способу поєднання знань із різних предметів для вирішення глобальних проблем, зокрема: зміна клімату, сталість, цифровізація. Вказаний підхід призначений для розвитку креативності та глибшого розуміння серед здобувачів освіти шляхом встановлення зв'язків між дисциплінами (Royal Society of Edinburgh) [13].

Під час Конференції Королівського товариства Единбурга обговорювали важливість міждисциплінарного навчання у вирішенні суспільних викликів та підготовці здобувачів освіти до складного світу та висвітлили ідеї щодо того, як міждисциплінарне навчання може бути доцільніше інтегрованим у шотландську освіту для покращення навчального досвіду здобувачів освіти та їхньої підготовки до майбутніх викликів. У Шотландії міждисциплінарне навчання є частиною широкої основи загальної освіти, де навчання спроектовано так, щоб перетинатися з різними дисциплінами. Цей підхід не лише поглиблює навчання, пов'язуючи його з реальними контекстами, але й підвищує відповідність предметів, які викладаються. Конкретні проєкти та приклади передбачають поєднання математики з наукою (наприклад, ймовірність з генетикою) для забезпечення студентів більш повним розумінням обох предметів.

Ці приклади підкреслюють важливість впровадження міждисциплінарного навчання в різних освітніх системах, яка зростає, з метою вироблення у здобувачів освіти навичок, необхідних для академічного успіху та вирішення проблем реального світу.

Міждисциплінарне навчання та викладання є предметом активних дискусій у науковому та освітньому середовищах, проте його практичне застосування все ще має значні обмеження. Основними перешкодами для імплементації цієї інновації є потреба у додатковому часі для адаптації освітнього процесу, ускладненого змінами в навчальних програмах, контенті та викладацькому складі. З огляду на це, традиційний підхід до викладання окремих дисциплін продовжує переважати через свою оперативність і зручність.

Детальний аналіз питання міжпредметного навчання дав нам змогу зосередити увагу на оптимізації навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу в галузі навігації та управління морськими суднами, зокрема й спеціалізованих дисциплін, що входять до навчального плану факультету судноводіння з метою ефективного формування ІКК. У контексті нашого дослідження були визначені такі завдання для втілення цієї педагогічної умови, як:

1. Опис шляхів забезпечення ефективної співпраці між викладачами професійних дисциплін з метою підвищення результативності формування ІКК у фахівців із навігації та управління морськими суднами в контексті постійного освітнього процесу.

2. Визначення викладацького підходу, який сприятиме інтеграції міждисциплінарного навчання у курс морської англійської мови для зазначеної цільової групи у межах неперервної освіти.

3. Розкриття можливостей застосування міждисциплінарного підходу в проектуванні курсів «Англійська мова (за професійним спрямуванням)», «Морська англійська», «Ділова англійська мова», а також у спеціалізованих дисциплінах, що є частиною освітньої програми фахівців із навігації та управління морськими суднами.

Вивчення науково-методичної літератури та аналіз особистого досвіду дали змогу обрати підхід інтегрованого навчання змісту та мови (CLIL), який рекомендується як продуктивний метод викладання другої чи іноземної мови шляхом інтеграції навчального змісту та мовного вивчення, вимагаючи тісної співпраці між викладачами англійської мови та предметниками. Такий підхід передбачає, що викладачі професійних дисциплін та англійської мови навчають одних і тих самих студентів, використовуючи спеціалізовану термінологію та англійськомовні матеріали для розвитку мовних навичок студентів у контексті фахових знань. CLIL орієнтований на співпрацю між викладачами різних дисциплін з метою забезпечення глибшого засвоєння змісту та покращення навичок використання англійської мови.

В результаті роботи міждисциплінарної групи було створено навчальний посібник «Ласкаво просимо на борт» [12], призначений для здобувачів освіти за напрямом підготовки «Транспорт», спеціальність – «Річковий та морський транспорт», спеціалізація – «Навігація і управління морськими суднами». Рекомендовано для здобувачів освіти денної форми навчання у 2-му семестрі та для студентів 1-го курсу денної форми навчання. Цей посібник створений, щоб забезпечити здобувачам освіти практику в розвитку комунікативних навичок, необхідних для роботи у змішаних екіпажах на суднах.

Для цілковитої реалізації першої педагогічної умови необхідно розробити навчально-методичний супровід на основі міждисциплінарного підходу для всіх рівнів навчання (фаховий молодший бакалавр, бакалавр, магістр).

Другою педагогічною умовою є впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу з метою залучення здобувачів освіти до активного процесу формування ІКК фахівців із навігації і управління морськими суднами. Імплементация зазначеної умови є критично важливою у рамках вимог сучасного освітнього процесу. Цей підхід сприяє відходу від традиційних монотонних методик навчання до більш інтерактивних та ефективних практик, значно підвищуючи мотиваційний рівень здобувачів освіти. Використання інноваційних методів дає можливість адаптувати освітній процес до індивідуальних освітніх потреб і стилів навчання, що забезпечує інтеграцію знань з різноманітних дисциплін та сприяє формуванню комплексного розуміння предметних галузей. Впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу є важливим у системі формування ІКК з кількох причин, а саме:

1. Підвищення мотивації здобувачів освіти – традиційні методи навчання

іноді можуть бути монотонними та не залучати до активного навчання. Інноваційні методи, які містять інтерактивні та гейміфіковані елементи, можуть значно підвищити мотивацію та зацікавленість студентів, роблячи процес навчання більш захоплюючим та ефективним.

2. Розвиток практичних навичок – використання симуляцій, рольових ігор, інтерактивних дискусій дає здобувачам освіти можливість використовувати іноземну мову в контекстах, що імітують реальні ситуації, з якими їм доведеться стикнутися у професійній діяльності. Це сприяє глибшому засвоєнню мовних структур і лексики.

3. Забезпечення активного залучення у навчанні – інноваційні методи є ключем до кращого засвоєння матеріалу, вони залучають здобувачів освіти до більш активної участі в освітньому процесі, спонукаючи їх до самостійного дослідження, критичного мислення та співпраці з учасниками освітнього процесу.

4. Адаптація до різних стилів навчання – здобувачі освіти мають різні стилі навчання, а інноваційні педагогічні методи часто пропонують різноманітні підходи до навчання, які можуть задовольнити потреби ширшого спектра здобувачів освіти. Можуть застосовуватися візуальні, аудіальні, читальні та кінестетичні методи.

5. Підготовка до реальних професійних викликів – специфіка роботи фахівців у галузі навігації та управління морськими суднами потребує наявності не тільки теоретичних знань, але й практичної сформованості швидкої та ефективною реакції на складні ситуації. Інноваційні методи, які інтегрують реальні сценарії та проблемно орієнтовані завдання, допомагають формувати ці важливі навички.

Зазначені аспекти роблять впровадження інноваційних педагогічних методів необхідною умовою для формування висококваліфікованих фахівців у галузі морської навігації та управління, які володіють потужною ІКК.

Ефективність вказаної педагогічної умови пов'язана з тим, що інноваційні педагогічні методи є сучасними і творчими підходами до навчання та викладання, які спрямовані на підвищення результативності освітнього процесу через залучення та мотивацію майбутніх фахівців. Ці методи відрізняються від традиційних своєю здатністю адаптуватися до змінних потреб здобувачів освіти та суспільства, використовуючи передові технології, міждисциплінарні зв'язки, а також акцентуючи увагу на активній участі здобувачів освіти в освітньому процесі.

Серед активних методів можемо виділити такі, як: симуляційні тренажери, які імітують реальні ситуації на борту судна, де здобувачі освіти використовують англійську мову для вирішення завдань; інтерактивні вправи, що передбачають застосування рольових ігор, дебатів та інших інтерактивних методів для моделювання спілкування з екіпажем, портовими службами та іншими суднами у міжнародних водах; кейс-метод, який передбачає аналіз та обговорення реальних випадків із морської практики, де здобувачі освіти аналізують специфічні ситуації, розробляють рішення та представляють їх,

використовуючи морську англійську; залучення студентів до проєктів, що потребують планування, виконання та аналізу морських операцій з використанням іноземної мови для дослідження та комунікації.

Основна мета інноваційних педагогічних методів полягає в тому, щоб зробити навчання більш персоналізованим та значущим для кожного здобувача освіти, забезпечуючи при цьому його готовність до вирішення реальних проблем у динамічному і постійно змінюваному світі. Освітній процес є більш ефективним, коли здобувачі освіти активно залучені в процес через спостереження, імітацію та моделювання. Інтерактивні методи навчання втілюють ці принципи, стимулюючи активну участь здобувачів освіти та забезпечуючи контекстуальне навчання, яке краще закріплюється в пам'яті та легше трансформується у практичні навички. Вони спрямовані на розвиток не тільки фахових знань, а й ключових навичок, зокрема: критичного мислення, креативності, вміння працювати в команді, міжкультурної комунікації та самостійного навчання. Інтерактивні методи навчання є інноваційними, оскільки виходять за межі традиційних лекцій, намагаючись створити навчальне середовище, де здобувачі освіти активно досліджують, дискутують та застосовують знання на практиці.

Інноваційні форми (e-learning, flipped learning та blended learning) значно трансформують сучасний освітній процес, роблячи його більш гнучким, ефективним та доступним. Змішане навчання враховує індивідуальні особливості здобувачів освіти у сприйманні та опрацюванні навчального матеріалу, обранні темпу засвоєння навчального матеріалу тощо. Впроваджуючи методи активного навчання у змішаному форматі освітнього процесу вважаємо необхідним розроблення цифрового контенту, контент якого має сприяти формуванню ІКК. Застосування цих форм особливо важливе у сферах, де потрібно швидко адаптуватися до змінюваних умов і технологій, зокрема у морській індустрії.

Третьою педагогічною умовою є занурення здобувачів освіти в активну професійно-спрямовану освітньо-мовленнєву діяльність у процесі позааудиторної роботи.

Інтеграція здобувачів освіти в активну професійно орієнтовану мовленнєву діяльність під час позааудиторної роботи є критично важливою для формування ІКК. Такий методологічний підхід дає здобувачам освіти можливість переходити від теоретичного вивчення до практичного застосування знань, сприяючи розвитку як професійної майстерності, так і міжкультурної комунікації. Позааудиторна робота, орієнтована на професійно-спеціалізовану діяльність, надає здобувачам освіти змогу самостійно досліджувати та застосовувати мову в контексті, який безпосередньо корелює з їхніми професійними амбіціями. Це сприяє глибшому освоєнню матеріалу та підвищенню комунікативних навичок, оскільки студенти взаємодіють з мовними структурами в аутентичних і змістовних сценаріях. Окрім того, позааудиторна діяльність може містити колективні проєкти, роботу над кейс-стаді, дискусії та рольові ігри, що дає можливість студентам адаптуватися до

різних комунікативних умов та культурних контекстів. В результаті здобувачі освіти розвивають не тільки лінгвістичні, а й критичні мислительні навички, які є фундаментальними для їхнього професійного зростання та ефективної міжособистісної взаємодії в майбутньому. Аналіз досліджень свідчить [9; 14] про те, що позааудиторна робота в МЗО відіграє ключову роль у формуванні ІКК здобувачів освіти та надає їм змогу виходити за межі традиційного аудиторного навчання, активно застосовувати теоретичні знання у практичних і професійно орієнтованих ситуаціях. Це сприяє не тільки розвиткові фахових навичок, але й міжкультурній співпраці та комунікації.

Основними компонентами успішної позааудиторної роботи є її орієнтація на професійні потреби, активне залучення здобувачів освіти до дослідницьких та мовленнєвих завдань, реалізація колаборативних проєктів, а також адаптація до індивідуальних особливостей та потреб кожного студента. Ця діяльність не тільки покращує знання мови та професійні навички, але й стимулює розвиток критичного мислення та креативних здібностей.

Впровадження міждисциплінарного підходу в позааудиторні заходи і навчальні плани є стратегічно важливим для розвитку практичних навичок, мотивації, адаптації до ринку праці та лідерських якостей. Ці заходи, зокрема й проєктна діяльність та міжнародні проєкти, сприяють розвиткові ІКК та інноваційного мислення, що є важливим для динамічного сучасного світу.

У контексті дослідження ефективності педагогічних умов, спрямованих на формування ІКК у фахівців із навігації та управління морськими суднами, четверта педагогічна умова визначається як забезпечення науково-методичного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Такий підхід має на меті не лише підвищення кваліфікації викладачів, але й забезпечення актуальності та сучасності освітнього процесу, що використовуються для формування ІКК у фахівців у сфері навігації та управління морськими суднами.

Науково-методичний супровід може містити такі аспекти, як:

- підготовка та адаптація навчальних матеріалів, які спеціалізуються на мовних та професійних потребах морських фахівців;
- розробка спеціалізованих тренінгів для викладачів, які зосереджуються на методах викладання іноземних мов у контексті морської індустрії;
- організація семінарів, вебінарів та майстер-класів з актуальних питань мовної освіти і професійного розвитку;
- надання доступу до сучасних дослідницьких і методичних ресурсів, які допомагають викладачам оновлювати свої знання та навчальні стратегії.

Забезпечення вказаних аспектів не лише сприятиме зростанню професійних компетентностей викладачів, але й підвищить загальну якість освіти, що надається студентам. Отже, можна досягти кращих результатів у формуванні ІКК, яка є вкрай важливою у глобалізованому світі морських перевезень.

Розглянемо форми та зміст діяльності для кожного з аспектів науково-

методичного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних працівників, спрямованих на підвищення ефективності формування ІКК у фахівців навігації та управління морськими суднами, зокрема:

1. Науково-методичний супровід професійного розвитку науково-педагогічних працівників потребував комплексного підходу, що містив:

– розробку інтегрованих навчальних модулів (створення модулів, що містять спеціалізовану термінологію морської галузі та практичні сценарії, які моделюють типові та екстремальні умови навігації);

– створення мультимедійних освітніх ресурсів (розроблення відео-, аудіо- й інтерактивних вправ, які сприяють глибокому засвоєнню матеріалу; важливим є активація симуляції реальних навігаційних процедур та аварійних ситуацій, що допоможуть курсантам виробити практичні навички у безпечному та ефективному управлінні морським транспортом);

– розроблення оцінювальних інструментів (створення тестових завдань для перевірки рівня засвоєння ІКК, а також постійне оновлення цих матеріалів для збереження актуальності знань у швидкозмінюваних умовах морської індустрії);

– публікацію методичних рекомендацій та словників до модулів (розроблення книг для вчителів, що супроводжують модулі навчальних посібників).

2. Розроблення спеціалізованих тренінгів для викладачів, які зосереджуються на методах викладання іноземних мов у контексті морської індустрії. Основна мета таких програм – підготувати викладачів до особливостей навчання мови, що враховують специфіку морської сфери.

Ключовими напрямками цієї діяльності є:

– взаємодія з професіоналами морської сфери для проведення семінарів та майстер-класів, під час яких викладачі можуть навчитися у практиків, здобуваючи актуальні знання і реальний досвід;

– організація тренінгів для викладачів, які застосовують інноваційні методи викладання іноземних мов (використання інтерактивних методів, технологій занурення в мовне середовище), а також культурні аспекти мовної підготовки;

– впровадження систем оцінювання ефективності навчальних програм та методів, що дає викладачам змогу відслідковувати прогрес студентів і адаптувати освітній процес відповідно до змін у потребах та умовах.

Організація семінарів, вебінарів та майстер-класів є важливою складовою науково-методичного супроводу професійного розвитку науково-педагогічних працівників, зокрема в контексті мовної освіти. Вказані заходи спрямовані на підвищення кваліфікації та обмін кращими практиками, що передбачає актуалізацію знань щодо останніх наукових розробок у галузі.

Ключовими аспектами організації таких заходів є:

– тематичний вибір семінарів та вебінарів (зосередження на актуальних питаннях мовної освіти, зокрема на інноваційних методах викладання, впровадження технологій у навчання, методах оцінювання мовної

компетентності, інтеграції культурних аспектів у мовну освіту тощо);

– участь відомих експертів (запрошення визнаних фахівців у галузі мовної освіти і професійного розвитку, зокрема й університетських викладачів, дослідників, практиків із різних країн для проведення семінарів і майстер-класів);

– обмін кращими практиками (створення платформи для обміну досвідом між учасниками, що дає змогу представити успішні кейси впровадження мовних програм, розробок та інноваційних підходів у навчанні);

– інтерактивність і практична спрямованість (впровадження практичних вправ, інтерактивних дискусій та воркшопів, що сприяє глибокому залученню учасників та використанню здобутих знань у їхній професійній діяльності);

– регулярне оновлення тем і спікерів (організація циклічних заходів з новими темами і спікерами для підтримки постійного інтересу та професійного розвитку учасників.

3. Підтримка постійного професійного розвитку через самоосвіту та доступ до новітніх дослідницьких і методичних ресурсів. Важливими аспектами такої підтримки є:

– створення та управління базою даних ресурсів (розроблення централізованої бази даних, яка містить наукові статті, книги, журнали та інші академічні матеріали, спеціалізовані для певних галузей знань), що дає можливість викладачам мати постійний доступ до актуальних наукових ресурсів для підтримки їхньої дослідницької та навчальної діяльності;

– партнерство з бібліотеками та освітніми платформами (співпраця з національними і міжнародними бібліотеками, університетами та іншими освітніми установами для забезпечення доступу до широкого спектру ресурсів), що може передбачати обмін ресурсами, спільні дослідження та спільне розроблення освітніх курсів;

– онлайн-доступ та архівація матеріалів (цифрові платформи для проведення вебінарів та інших онлайн-заходів забезпечують можливість залучення викладачів і студентів з різних регіонів; важливо також надавати доступ до архівів записів, що дає змогу користувачам переглядати матеріали у зручний для них час).

У контексті визначення ефективності педагогічних умов для формування ІКК серед фахівців із навігації та управління морськими суднами четверта педагогічна умова – науково-методичний супровід професійного розвитку науково-педагогічних працівників – виявляється критично важливою. Її забезпечення дає можливість не тільки підвищити кваліфікацію викладачів, але й гарантувати актуальність та сучасність освітнього процесу, що є необхідним для ефективного формування мовних компетентностей у морській індустрії.

Науково-методичний супровід містить низку стратегій та ініціатив, зокрема: розроблення інтегрованих навчальних модулів, що враховують специфіку морської галузі; створення мультимедійних освітніх ресурсів; розроблення спеціалізованих тренінгів та оцінювальних інструментів;

проведення семінарів, вебінарів та майстер-класів; доступ до сучасних наукових і методичних ресурсів. Ці заходи не лише сприяють зростанню професійних компетентностей викладачів, а ще й підвищують загальну якість навчання, що, зі свого боку, позитивно впливає на формування мовних навичок у фахівців.

Такий всебічний підхід дає можливість досягти більш ефективних результатів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності, важливої для глобалізованого світу морських перевезень.

Використана література:

1. Барсук С. Л. Педагогічні умови формування іншомовного професійного мовлення майбутніх судноводіїв на засадах комунікативно-когнітивного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Херсон, 2016.
2. Демченко Д. І. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх юристів засобами іноземної мови у фаховій підготовці : монографія. Харків, 2014. 213 с.
3. Желясков В. Я. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх судноводіїв у вищих морських навчальних закладах до професійної комунікативної взаємодії : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, 2020.
4. Ліпшиць Л. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Херсонський державний університет. Херсон, 2018. 253 с.
5. Панькевич О. Педагогічні умови формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2. С. 65-71.
6. Словник-довідник з професійної педагогіки / за редакцією А. В. Семенова, Пальміра, 2006. 221 с. URL : <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf>.
7. Смелікова В. Б. Підготовка майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Херсонська державна морська академія. Херсон, 2017.
8. Сотер М. В. Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Херсонський державний університет; Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка. Херсон, Тернопіль, 2018. 297 с.
9. Швецова І. В. Інтеграція позааудиторної діяльності у процес формування лідерської компетентності майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. Київ, 2023. Вип. 15 (33). С. 1309.
10. Юрженко А. Ю. Формування комунікативної компетентності майбутніх судових механіків на основі гейміфікованого підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Херсонський державний університет. Херсон, 2020.
11. Astratinei Carmen. Ways of teaching ESP Maritime English SMCP (Standard Marine Communication Phrases). *Foreign language competence as integral component of the University graduate profile*. 2014. P. 25-30. Accessed 04 Aug. 2021. URL : https://www.unob.cz/cjv/Documents/publications/Sborn%C3%ADk_014_z%C3%A1kladn%C3%AD.pdf
12. Bobrysheva N., Frolova O., Kudryavtseva V., Moroz O. Welcome Aboard : Coursebook / edited by V. Kudryavtseva. Kherson : KSMA Science Park «Maritime Industry Innovations» Ltd. 2022. 268 p.
13. Hyland Ken. Developments in English for Specific Purposes : A Multi-Disciplinary Approach; Tony Dudley-Evans and Maggie-Jo St John. Cambridge, Cambridge University Press, 1998. 301 p. *English for Specific Purposes*. Vol. 19. 2000. P. 297-300.
14. Shvetsova I. The importance of communication skills in the formation of leadership competence of future specialists in navigation and management of ships. *ScienceRise : Pedagogical Education*. 2023. (5) (56). P. 11-16.

References:

1. Barsuk S. L. (2016). Pedagogichni umovi formuvannya inshomovnoho profesijnogo movlennya majbutnih sudnovodiyiv na zasadah komunikativno-kognitivnoho pidhodu : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teoriya i metodika profesijnoyi osviti. Herson.
2. Demchenko D. I. (2014). Formuvannya profesijnoyi inshomovnoyi kompetentnosti majbutnih yuristiv zasobami inozemnoyi movi u fahovij pidgotovci : monografiya. Harkiv. 213 s.
3. Zhelyaskov V. Ya. (2020). Teoretichni i metodichni zasadi pidgotovki majbutnih sudnovodiyiv u vishih morskikh navchalnih zakladah do profesijnoyi komunikativnoyi vzayemodiyi : dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 – teoriya i metodika profesijnoyi osviti / Nacionalna akademiya Derzhavnoyi prikordonnoyi sluzhbi Ukrayini imeni Bogdana Hmelnickogo.
4. Lipshic L. V. (2018). Formuvannya sociokulturnoyi kompetentnosti majbutnih sudnovodiyiv mizhnarodnih rejsiv u procesi vivchennya socialno-gumanitarnih disciplin : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Hersonskij derzhavnij universitet. Herson. 253 s.
5. Pankevich O. (2018). Pedagogichni umovi formuvannya kulturi profesijnoyi vzayemodiyi majbutnih fahivciv socionomichnoyi sferi. *Naukovij visnik Pivdenoukrayinskogo nacionalnogo pedagogichnogo universitetu im. K. D. Ushinskogo. Pedagogichni nauki*. № 2. S. 65-71.
6. Slovník-dovidník z profesijnoyi pedagogiki (2006) / za redakciyeyu A. V. Semenova. Palmira. 221 s. URL : <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf>.
7. Smelikova V. B. (2017). Pidgotovka majbutnih sudnovodiyiv do profesijno-orijentovanogo spilkuvannya zasobami kejs-tehnologij : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teoriya i metodika profesijnoyi osviti / Hersonska derzhavna morska akademiya. Herson.
8. Soter M. V. (2018). Formuvannya gotovnosti majbutnih inzheneriv-sudnomehanikov do mizhkulturnoyi komunikaciyi : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teoriya i metodika profesijnoyi osviti / Hersonskij derzhavnij universitet; Ternopilskij nacionalnij pedagogichnij universitet imeni V. Gnatyuka. Herson, Ternopil. 297 s.
9. Shvecova I. V. (2023). Integraciya pozaauditornoyi diyalnosti u proces formuvannya liderskoyi kompetentnosti majbutnih fahivciv z navigaciyi i upravlinnya morskimi sudnami. *Perspektivi ta innovaciyi nauki*. (Seriya «Pedagogika», Seriya «Psihologiya», Seriya «Medicina»). Kiyiv. Vip. 15 (33). S. 1309.
10. Yurzhenko A. Yu. (2020). Formuvannya komunikativnoyi kompetentnosti majbutnih sudnovih mehanikov na osnovi gejmfikovanogo pidhodu : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teoriya i metodika profesijnoyi osviti / Hersonskij derzhavnij universitet. Herson.
11. Astratinei Carmen. (2014). Ways of teaching ESP Maritime English SMCP (Standard Marine Communication Phrases). *Foreign language competence as integral component of the University graduate profile*. P. 25-30. Accessed 04 Aug. 2021. URL : https://www.unob.cz/cjv/Documents/publications/Sborn%C3%ADk_014_z%C3%A1kladn%C3%AD.pdf
12. Bobrysheva N., Frolova O., Kudryavtseva V., Moroz O. (2022). Welcome Aboard : Coursebook / edited by V. Kudryavtseva, Kherson : KSMA Science Park «Maritime Industry Innovations» Ltd. 268 p.
13. Hyland Ken. (2000). Developments in English for Specific Purposes : A Multi-Disciplinary Approach; Tony Dudley-Evans and Maggie-Jo St John. Cambridge, Cambridge University Press, 1998. 301 p. *English for Specific Purposes*. Vol. 19. P. 297-300.
14. Shvetsova I. (2023). The importance of communication skills in the formation of leadership competence of future specialists in navigation and management of ships. *ScienceRise : Pedagogical Education*. (5) (56). P. 11-16.

I. SHVETSOVA. Organisational and Pedagogical Conditions for the Development of Foreign Language Communicative Competence in Future Specialists in Navigation and Ship Handling in the context of lifelong learning.

The article considers a comprehensive approach to the formation of foreign language communicative competence of navigation and ship management specialists. It is indicated that the use of practical and interactive forms of education not only increases the interest and motivation of students, but also contributes to the deeper assimilation of knowledge and the development of skills necessary for effective communication in professional situations.

The scientific views of domestic and foreign scientists on the specifics of the formation of foreign

language communicative competence of future specialists in navigation and management of sea vessels through the creation of appropriate organizational and pedagogical conditions are highlighted.

The organizational and pedagogical conditions necessary for the effective training of maritime specialists are described, in particular: optimization of educational and methodological support based on an interdisciplinary approach; introduction of innovative pedagogical methods and forms of the educational process with the aim of involving education seekers in the active process of formation of foreign language communicative competence of navigation and ship management specialists; immersion of education seekers in active professionally oriented educational and speech activities in the process of extracurricular work; providing scientific and methodological support for the professional development of scientific and pedagogical workers regarding the formation of foreign language communicative competence of navigation and ship management specialists.

An analysis of the experience of maritime educational institutions of different countries was conducted, and the importance of a systematic approach to the formation of foreign language communicative competence for the training of competent specialists in navigation and management of sea vessels, who are ready to work effectively in the international context, was confirmed.

It has been proven that a multifaceted approach to the organization of the educational process makes it possible to achieve more effective results in the formation of foreign language communicative competence, which is important for the globalized world of maritime transportation.

Keywords: foreign language communicative competence, specialists in navigation and management of sea vessels, organizational and pedagogical conditions, interdisciplinary approach, scientific and pedagogical worker.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-156.2023.19>

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3:338.48

Щербак Л. В.

ІННОВАЦІЙНА ОСНОВА ПОЄДНАНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ І ТУРИСТСЬКИХ КАДРІВ

У статті визначено проблеми професійної підготовки фахівців з туризму. На факультетах підготовки фахівців туристичної галузі постійно здійснюється пошук шляхів удосконалення спеціалістів. Науково-педагогічне забезпечення діяльності майбутніх фахівців полягає у змозі поєднувати в собі якості управлінця, організатора, маркетолога, творчої особистості, педагога, психолога, спеціаліста із реклами та багато іншого. На успішність його діяльності вплинуть наявність таких здібностей: стратегічне мислення, вміння планувати роботу, прогнозувати, цілеспрямованість, уміння успішно реалізовувати ідеї, новаторство та здатність приймати рішення.

Різномасштабний розгляд структури краєзнавчо-туристичної освіти через дію її функцій був спрямований на виявлення системних якостей її складових, які є необхідно достатніми для її повноцінного функціонування. Так, для самовизначення і функціонування краєзнавчо-туристичної освіти, як автономної цілісної системи, її внутрішньо системні функції потребують певної структурованості. Спеціальна краєзнавчо-туристська підготовка представляє собою сукупність вузькоспеціалізованих підсистем, які регулюються як відповідною складовою регіональної культури, так і необхідною фаховою спеціалізацією.

Призначення спеціальної краєзнавчо-туристської підготовки полягає у забезпеченні як спеціально-професійної (регіональної культури), так і спеціально-предметної (туристсько-